

Rädda Barnens svar på promemorian Införandet av en familjevecka påbörjas – familjedagspenning vid lov, studiedagar och utvecklingssamtal

Rädda Barnen har fått tillfälle att yttra sig över regeringens förslag att påbörja införandet av en familjevecka. Rädda Barnen lämnar synpunkter utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som utgångspunkt och koncentrerar därför yttrandet kring hur förslaget bäst säkerställer alla barns rätt till goda uppväxtvillkor.

Rädda Barnen ser positivt på att regeringen nu går fram med detta förslag trots det ansträngda läget i Sverige. Förutsättningar för ett hållbart arbetsliv och jämställt föräldraskap mellan både kvinnor och män är viktigt för att skapa goda uppväxtvillkor för barn. Det är ett förslag i en positiv riktning, och oavsett pågående pandemi, finns behovet hos många barnfamiljer för denna typ av förstärkning inom den ekonomiska familjepolitiken.

Rädda Barnen

- **Tillstyrker delvis promemorians huvudförslag om att införa en ny föräldrapenning och dess förutsättningar för rätten till föräldrapenning (5.1, 5.2)**

Rädda Barnen ser positivt på förstärkningar inom den ekonomiska familjepolitiken som kan medföra goda uppväxtvillkor för barn. Däremot är Rädda Barnen kritiska till att förmånen endast syftar till att komma en viss grupp barn tillgodo. De rättigheter som tillfaller barn ska enligt barnkonventionens artikel 2 tillfalla alla barn i konventionsstaten utan åtskillnad (principen om icke-diskriminering). Det avser såväl direkt som indirekt diskriminering, allvarlig såväl som mindre allvarlig diskriminering, diskriminering såväl genom lag som genom direkt handling. Inom ramen för promemorians förslag diskrimineras barn indirekt på grund av att föräldrars och vårdnadshavares ställning påverkar i vilken grad barnet får stöd och samvaro på samma villkor som de barn som har förvärvsarbetande vårdnadshavare. Rädda Barnen ser även att barn i familjehem, barn som lever i en stjärnfamilj eller på skyddat boende inte omfattas av förmånen. Barnets samvaro och stärkta möjlighet till goda uppväxtvillkor, som det beskrivs i förslaget, blir därmed villkorat föräldern eller vårdnadshavarens ställning.

- **Tillstyrker delvis förslaget om förmånstagare (5.3)**

Regeringen har tidigare uttalat att alla familjer inte ser likadana ut, och att man vill se en ökad flexibilitet även för de som inte lever i en kärnfamilj. För att vara konsekvent i tillämpningen av familjepolitikens förmåner bör samma synsätt gälla även vid införande av familjeveckan.

- **Tillstyrker delvis förslaget om förmånstid (5.4)**

För att detta förslag ska gynna samtliga barn i Sverige och underlätta för familjernas ”livspussel” bör dagarna knutas till barnet och inte till vårdnadshavaren, precis som föräldrapenningen är utformad. För stora familjer, där ”livspusslet” i många fall är mer utmanande underlättar inte detta förslag i önskad utsträckning.

Nedan lyfts Rädda Barnens tankar och förslag under rubriker som kopplar till flera av promemorians förslag och bedömningar. Vi kommenterar dock inte alla. De som lämnas okommenterade varken tillstyrker eller avstyrker Rädda Barnen.

Rädda Barnens synpunkter`

5.1 En ny föräldrapenning ska införas

Rädda Barnen tillstyrker delvis förslaget. Rädda Barnen ser positivt på att regeringen nu går fram med detta förslag som kan bidra till bättre uppväxtvillkor för barn i Sverige. Det är idag många vårdnadshavare som inte har möjligheter till ledighet vid lov, studiedagar, utvecklingsdagar eller liknande. Vi ser särskilt positivt på att utredningen adresserar de föräldrar med låga inkomster som haft mer intensivt uttag av föräldrapenning under barnets första tid, och därmed få eller inga dagar att nyttja i ett senare skede i barnets liv. Barn till dessa föräldrar riskerar, som utredningen beskriver, att få mindre stöd av sina föräldrar i vardagen.

Däremot anser Rädda Barnen att förslaget inte begränsas till vårdnadshavare som förvärvsarbetar och deras barn, utan omfatta alla barn. Det finns flera grupper av barn i utsatta situationer som löper risk för mindre stöd och mindre tid för gemensam återhämtning och samvaro med ens vårdnadshavare eller de vuxna som vårdar barnet. Rädda Barnen framhåller att familjedagspenningen knyts till varje barn, likt dagens föräldrapenning. Detta menar vi skapar ett mer likvärdigt system.

5.2 Grundläggande förutsättningar för rätt till familjedagspenning

Rädda Barnen tillstyrker delvis förslaget. Rädda Barnen välkomnar ambitionen om att möjliggöra mer nära relationer mellan föräldrar och barn och därmed bättre uppväxtvillkor. Detta är viktigt för alla barn, och i synnerhet barn i utsatta situationer.

Enligt Rädda Barnen skulle förslaget dock stärkas och bli mer likvärdigt om samtliga barn nås, och kan ta del av de positiva effekterna införandet av familjevecka kan medföra. Som förslaget är utformat nu ser vi ett par riskgrupper som denna försäkring riskerar att missa. Regeringen har tidigare lyft vikten av ökad träffsäkerhet inom den ekonomiska familjepolitiken. Detta står Rädda Barnen bakom och vill därför lyfta fram ett par grupper vi bedömer riskerar att falla mellan stolarna inom ramen för familjedagspenningen:

Barn i ekonomisk utsatthet – där föräldern/föräldrarna exempelvis deltar i etableringsprogrammet, är timanställd eller liknande.

Föräldrar som deltar i arbetsmarknadspolitiska program föreslås inte omfattas av förslaget. Detta innebär att denna försäkring inte når fram till de barn, föräldrar och vårdnadshavare vars ställning är en annan än de som vårdnadshavare som är förvärvsarbetande. Vårdnadshavare som exempelvis deltar i etableringsprogrammet får ersättning för varje dag som de deltar i programmet, men också när de inte kan delta, till exempel vid sjukdom eller vård av barn som är sjukt. Om man däremot är frånvarande på grund av barnets studiedag eller utvecklingssamtal ges ingen ersättning för den dagen. Inte heller ges ersättning för en dag då en person är ledig från etableringsprogrammet av särskilda familjeskäl, även om arbetsförmedlingen har godkänt ledigheten. I ett

sådant här fall ser vi att personer som deltar i etableringsprogrammet och liknande bör omfattas av liknande förmåner de vårdnadshavare som förvärvsarbetar.

I ramverket kring till exempel ”kontaktdagar” möjliggörs ersättning oavsett om en förvärvsarbetar eller inte. Ifall det finns risk att gå minste om a-kassa ges ersättning för kontaktdagar. Det övergripande syftet med kontaktdagar är givetvis annat än familjedagspenningen, men det liknar liggande förslag i målsättningen att skapa goda uppväxtvillkor för barnet. Vi vill med detta exempel också lyfta fram att vad gäller bidrag och försäkringar inom familjepolitiken har Sverige få stöd riktade till barnfamiljer som är villkorade med förälder eller vårdnadshavares förvärvsarbete.

Arbetsmarknaden förändras och så kallad Gig-ekonomin är en del av många vardag. Detta innebär för många tillfälliga anställningar eller till och med anställning per timme. På vilket sätt barn till vårdnadshavare med timanställning ska kunna nyttja familjepenningens framgång dock inte. Eftersom många som är timanställda inte har råd att tacka nej till en dags arbete, är det särskilt viktigt att denna grupp omfattas.

Resonemang om att förmånen inte är jämförbara med till exempel den tillfälliga föräldrapenningen på grund av att denna avser dagar som går att planera för räcker inte till, eftersom att flera grupper av föräldrar och vårdnadshavares arbetsvillkor antingen inte beskrivs eller inte tas hänsyn till.

Utredningen beskriver tydligt att den grupp som deltar i arbetsmarknadspolitiska program, kan ha ett behov av ledighet för att förenkla livspusslet, men att det är först när föräldern får ett arbete som villkoren för familjedagspenningen är uppfylld. I barnkonventionens artikel 2.2. beskriver konventionsstaterna ansvar att säkerställa lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas från alla former av diskriminering på grund av föräldrarnas ställning. Inom ramen för denna skrivning finns en risk att detta förslag i praktiken blir diskriminerande för barn på grund av att föräldrars och vårdnadshavares ställning påverkar i vilken grad barnet får stöd och samvaro på samma villkor som andra barn som har förvärvsarbete vårdnadshavare. Barnets samvaro och stärkta möjlighet till goda uppväxtvillkor, som det beskrivs i förslaget, blir därmed villkorat föräldern eller vårdnadshavarens ställning.

Barn i familjehem

Vidare tydliggörs i utredningen att barn och dess familjehemsförälder inte har rätt till familjedagspenning enligt den nya bestämmelsen. Under 2019 vistades 20 400 barn, 2019¹ i familjehem. Detta är ofta barn i särskilt behov av stöd från viktiga vuxna i deras närvaro och möjlighet till återhämtning, på lika villkor som andra barn. Även de omsorgsgivare som tar hand om barn i familjehem behöver stöd för att få en balans mellan arbetsliv och familjeliv i syfte att bidra till goda uppväxtvillkor för barnet. Eftersom det inte finns någon möjlighet att avstå dagar från vårdnadshavare till familjehemsförälder ser vi ett glapp i utformningen av denna del av förslaget. Rädda Barnen anser att familjedagspenning bör omfatta familjehemsföräldrar alternativt att familjedagspenningen följer med barnet och därmed blir tillgänglig för denna grupp barn. Detta är en särskilt utsatt grupp barn som Rädda Barnen anser att regeringen även bör ta särskilt hänsyn till.

¹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2020-8-6871.pdf>

Barn på skyddat boende

Sist, ser vi även att gruppen barn som bor på skyddat boende längre perioder bör uppmärksammas. Socialstyrelsen har angivit i sin senaste kartläggning av skyddade boenden att det är 6200 barn som vistades på skyddat boende under 2019.² Detta är många barn som lever i en särskilt utsatt situation. Vi saknar förvisso statistik som anger hur länge barn vistas på skyddade boenden. Men i de fall ett barn vistas med vårdnadshavaren på skyddat boende, trots att det råder delad vårdnad, bör familjedagspenning ges till den vårdnadshavare som vistas på skyddat boende. I yttrande gällande ”Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång 2020:16” tillstyrker Rädda Barnen att socialnämnden ska kunna besluta om att placera barn i skyddat boende med samtycke från endast en vårdnadshavare enligt 6 kap. 13 a § FB. I och med situationer som dessa och liknande bör utredningen beakta situationer när vårdnadshavare inte kan komma överens.

Situationer som ska berättiga till ledighet

Rädda Barnen ser mycket positivt på förslaget om ledighet för till exempel att delta vid barnets utvecklingssamtal som är en viktig del när det gäller avstämning tillsammans med barnet. Eftersom möjligheten till vård av barn sträcker sig till 12 års ålder skulle familjedagspenningen förslagsvis även kunna nyttjas till andra viktiga avstämningar hos BUP, socialtjänsten eller familjerådgivning.

Barnets ålder

Rädda Barnen har viss förståelse för att förslaget endast sträcker sig upp till 16 års ålder. Behovet av föräldern minskar onekligen i takt med ålder och mognad. Samtidigt skulle det vara bra för de barn mellan 16-18 år som har ett särskilt behov av föräldrarnas stöd och omvårdnad att omfattas av familjedagspenningen. Exempelvis har även barn som går på gymnasiet utvecklingssamtal där vårdnadshavaren förväntas delta. Att främja barnets uppväxtvillkor är givetvis viktigt under hela barndomen.

I barnrättskommitténs allmänna kommentar om ”genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren” framförs att starka relationer till och starkt stöd från de viktigaste vuxna i deras liv främjar ungdomars förmåga till motståndskraft och hälsosam utveckling. Kommittén betonar ”att om ungdomar får möjligheter att bygga upp och dra nytta av sådana sociala tillgångar, så stärks deras förmåga att bidra till förverkligandet av sina rättigheter, bland annat genom att hålla sig vid god fysisk och psykisk hälsa, undvika riskbeteende, återhämta sig från motgångar, lyckas bra i skolan/..”³.

5.3 Förmånstagare

Rädda Barnen tillstyrker delvis förslaget. Rädda Barnen är mycket positiva till riksdagens beslut om fler familjekonstellationer får rätt till föräldrapenning (2018/19:SfU11). Detta betyder att en förälder likställs, vid tillämpning av bestämmelserna om föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning, förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern, förälders sambo, särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård

² <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-6-6817.pdf>

³ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/ak-20-2020.pdf>

om barnet och blivande adoptivförälder. Regeringen har tidigare uttalat att alla familjer inte ser likadana ut, och att man vill se en ökad flexibilitet även för de som inte lever i en kärnfamilj. För att vara konsekvent i tillämpningen av familjepolitikens förmåner bör samma synsätt gälla även vid införande av familjeveckan.

5.4 Förmånstid

Rädda Barnen tillstyrker delvis förslaget. För att detta förslag ska gynna samtliga barn i Sverige och underlätta för familjernas "livspussel" bör dagarna knytas till barnet och inte till vårdnadshavaren, precis som föräldrapenningen. För stora familjer, där "livspusslet" i många fall är mer utmanande underlättar inte detta förslag i önskad utsträckning. Utifrån Rädda Barnens barnfattighedsrapporter vet vi att stora barnfamiljers ekonomiska situation är mer begränsad, vilket gör familjedagspenningen särskilt viktig för dem. Samtidigt är det inte svårt att räkna ut att de dagar som föreslås inte kommer räcka till det antal dagar som krävs för att täcka behovet i en stor familj. Har en familj tre eller fyra barn räcker dagarna inte till och förälder eller vårdnadshavare får då välja vilket barns studiedag man kan vara närvarande vid. I andra delar av den ekonomiska familjepolitiken finns till exempel flerbarnstillägget som ett sätt att underlätta för stora familjer. Regeringens synsätt gällande stora familjers möjligheter till samvaro och stöd är ett annat i detta förslag på förmån. Detta är i Rädda Barnens mening aningen motsägelsefullt.

5.6 Avstående, samtida uttag samt sammanfallande sätt till ersättning

Rädda Barnen tillstyrker delvis förslaget. Rädda Barnen instämmer i bedömningen att det är positivt att begränsa möjligheten att avstå familjedagspenning till en annan vårdnadshavare för det barn som står under gemensam vårdnad. Rädda Barnen anser att det är angeläget att skapa incitament för att föräldrar ska dela ansvaret för omvårdnaden om sina barn mer jämnt emellan sig. Barnet har enligt barnkonventionen rätt till båda sina föräldrar och föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling.

Däremot vill Rädda Barnen framföra två synpunkter som lyfts i tidigare utredningar avseende förändringar i föräldraförsäkringen. Dels gällande vårdnadshavare som har delad vårdnad, men i praktiken själv har det fulla ansvaret för barnet, dels gällande de vårdnadshavare där en förälder har umgängesrätt.

Rädda Barnen anser att det är angeläget ur ett barnrättsperspektiv att ett barn får tillgång till sina vårdnadshavare. Samtidigt finns det många barn, vars föräldrar har goda skäl att avstå från att ta ut såväl föräldrapenning som familjedagspenning, utan att de för den saken skulle vara olämpliga att dela vårdnaden med. I Rädda Barnens remissvar på den tidigare utredningen om en ny föräldraförsäkring "*reformerad föräldraförsäkring, Kärläk, omvårdnad, trygghet (2005:73)*" samt "*Jämställt Föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn- en ny modell för föräldraförsäkringen (2017:101)*", finns en uppräknig av exempel på sådana fall. Det gäller till exempel när den ena föräldern är psykisk instabil, eller psykiskt sjuk, utan att falla inom kriterierna för dagens undantagsregler om allvarlig sjukdom. Nuvarande utredning ger inga svar på hur det totala antalet föreslagna dagar ska komma barnet till del, utan att utsättas för risk eller diskrimineras i förhållande till andra barn.

Vad gäller barn till en förälder som har ensam vårdnad och en förälder med umgängesrätt framgår inte ifall den föräldern kan erhålla familjedagspenning inom ramen för det föreslagna systemet.

Barnkonsekvensanalys

Som konsekvens av förslaget står att för barn till föräldrar som inte arbetar "blir situationen i huvudsak densamma som idag". Detta är olyckligt då vi skulle vilja se att detta var en förmån som gynnade samtliga barn och i synnerhet de barn som lever i särskilt utsatta situationer. Utifrån barnkonventionen artikel om icke-diskriminering ska staten skydda barnet skyddas från alla former av diskriminering eller bestraffning. Det avser såväl direkt som indirekt diskriminering, allvarlig såväl som mindre allvarlig diskriminering, diskriminering såväl genom lag som genom direkt handling. Inom ramen för promemorians förslag diskrimineras barn indirekt på grund av att föräldrars och vårdnadshavares ställning påverkar i vilken grad barnet får stöd och samvaro på samma villkor som de barn som har förvärvsarbetande vårdnadshavare. Barnets samvaro och stärkta möjlighet till goda uppväxtvillkor, som det beskrivs i förslaget, blir därmed villkorat föräldern eller vårdnadshavarens ställning.

Helena Thybell
Generalsekreterare
Rädda Barnen